

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput VI. Occulta nihilominùs compensatio, servatis debitis conditionibus,
speculativè videtur licita, sed in praxi non facilè permittenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

rati decimum illum seorsim, sed conjunctim cum illis. Nec obstat ratio objecta in contrarium, 1°. quia non idem negamus ex acceptione decimi assis & novem acceptionibus precedentibus, collectivè sumptis, unum mortale furtum coalescere, quia ultima illa acceptio moraliter non conjungitur cum precedentibus, prout earum materia conjunguntur; sed ob rationem num. 42. allatam. Moraliter itaque conjunctio decimi assis cum novem precedentibus consistit in eo quod novem præcederentibus consistit in eo quod novem præcederentibus, & adhuc sint, vel in effectu suo, seu nocumento domini, illisque decimus assis adverteat superaddatur, post tempus non ita longum, quin dominus, moraliter loquendo, perinde damnificetur, ac si uno eodemque tempore physico cæteris superadditus fuisset.

48 Objicies 4°. vel ultimum furtulum consideratur in ratione acceptionis, vel in ratione detentionis. Atqui neutro modo est mortale peccatum. Non primo, cum solum sit acceptio materia levis. Nec secundo modo, quia nec sic esse potest mortale peccatum, nisi sub ultima acceptione materia hujus, & precedentium sit moraliter una (cum detentio supponat acceptionem.) Ergo vel in ratione acceptionis est mortale peccatum, vel tale non est in ratione detentionis.

Respondeo n. 40. & 41. nos ostendisse, ultimum furtum esse mortale in ratione injustæ acceptionis; utrumvis tamen dicatur, & utrovis modo furtum ultimi assis consideretur, periculum non est, ne ex multis venialibus unum mortale coalescat. Si enim ultima acceptio consideretur in ratione acceptionis, eadem ut facta cum advertentia unionis materia ipsius cum precedentibus, nunquam est acceptio unius assis seorsim ab aliis voliti; adeoque nunquam est venialis, sed semper mortalis. Si autem consideretur in ratione detentionis, adhuc clarius apparet, quomodo voluntas accipiendi ultimum assis, ut retineatur simul cum precedentibus, sit voluntas retinendi materiam notabilem, adeoque ultimum furtum, ex tali voluntate imperatum, sit mortale peccatum.

CAPUT V.

72 *Famuli & famula domestica non possunt heris occultè surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario quod accipiunt.*

49 **H**æc est doctrina Ecclesiæ: utpote quæ contradictoriam propositionem per Decretum Innocentii XI. propositione 31. ad minus ut scandalosam & in praxi perniciosam condemnavit. Quam & Facultas Lovaniensis, ad instantiam Episcopi Gandavenfis antè proferiperat anno 1657. Sicut & Facultas Parisiensis anno 1641. Cumque eam additis quibusdam restrictionibus nonnulli tuerentur, etiam additis restrictionibus falsa est, & periculosa (inquit Facultas Parisiensis) & domesticis furtis viam aperit. Eò vel potissimum (inquit

Tom. 11.

Facultas Lovan.) quòd ista compensatio ipsorum mei famulorum vel famularum judicio relinquatur. Et sic homines ad officium Judicis ut plurimum ineptos, in propria causa Judices constituit, in taxando scilicet laboris sui stipendio, & in materia quæ homines de se pronos ad malum, lucrifque cupidos, in errorem sibi faventem facile inducit. De eadem doctrina Archiepiscopus Senonensis 3. Septembris 1658. sic censuit: *Hæc doctrina, quibuslibet additis restrictionibus, perniciosa est, pacem familiarum, famulorum fidem labefaciat, &c.* Eandem simili ferè censurâ notarunt Vicarii Generales Ecclesiæ Parisiensis 23. Augusti ejusdem anni. Sicut & Generalis Cleri Galliani Conventus anni 1700.

Et merito: quia famulorum operæ, sicut res aliæ non uno pretio mensurantur, sed triplici, summo, medio, infimo. Sibi proinde imputare debent, quod convenerint infimo, nec illud, propriâ autoritate, in summum possunt commutare.

Imò tamen constaret, infra pretium infimum factam esse conventionem, interest dominorum scire, quò usque famuli & famulæ salarium suum extendendum compensandumque velint, operasque ipsorum sub extensione illa acceptare, vel non acceptare. Neque enim illas acceptare tenentur, sed in ipsorum libertate est carere operâ famulorum, si non inveniant qui ad minus salarium sponte servire velint; licet peccent, si illorum servitio indigentes, famulos & famulas conducunt salario quod ipsorum servitio improprietatum norunt. Quia mercedem operariorum pro parte defraudant.

Nec refert quòd famuli & famulæ in talem conventionem consentiant. Quia consensus ille necessitate potius extorquetur, quam liberâ & spontaneâ voluntate præstetur.

CAPUT VI.

Oculia nihilominus compensatio, servatis debitis conditionibus speculative videtur licita, sed in praxi non facile permittenda.

Ratio posterioris partis sumitur ex praxi rate magna hominis in malum, quæ plerumque fit, ut, excæcato judicio, debita conditiones exactè non serventur.

Priorem partem tradunt Sylvester, Adrianus, Cajetanus, Navarrus, Medina, Lopez, & Doctores communiter, concurrentibus hujus conditionibus.

Prima, quòd res quæ accipitur, hic & nunc accipienti debita sit ex justitia, non ex sola charitate, vel ex justitia quidem, sed hoc tempore non implenda. Totum namque fundamentum occultæ compensationis est justitiæ violatio, aliâ viâ irreparabilis. Si ergo justitia hic & nunc non violetur, quia nondum urget, non est locus compensationi.

Secunda, ut debitum sit liquidum, cap. bona fides de deposito. Et ratio est, quia in dubio, imò in casu incerto, bonæ fidei possessor

d d

non debet re suâ spoliari : quia *bonæ fidei possessor sine plena & evidenti probatione removeri non debet.* § *retinenda* Instit. de interdict. Non probamus ergo, imò prorsus improbamus, quòd Spinula de elect. opin. disp. ult. sect. 7. & Sancius in select. disp. 33. & 43. licitam afferunt occultam compensationem, dum debitum solum est probabile. Quod profectò nimis injustum est, quia si res non sit tibi certò debita, possessorem (cujus in pari causa melior est conditio) totaliter privas re, ad quam jus saltem probabile habet, sicut tu, & insuper habet possessionem. Et si Judex à Republica constitutus injustè profert sententiam certam in re incerta (*grave enim satis est,* ait Gregorius Papa Can. *grave* 11. q. 3. & *indecens, ut in re dubia certa detur sententia;*) quantò magis homo privatus in causa propria se judicem constituens certam sententiam injustè profert, & exequitur, in re solum probabilis, adeòque incerta?

56 Tertia conditio est, ut non plus accipias, quàm tibi certò debitum sit.

Quarta, ut non possis, sive in judicio, sive extra judicium, rem tibi certò debitam obtinere, nisi cum magna molestia, gravibus expensis, litibus, amicitiaè jactura, &c. Si enim solutionem obtinere possis, petendo à debitore, vel à Judice, peccas occultà utendo compensatione, juxta Augustinum, S. Thomam, S. Antoninum, &c. Dicit enim Augustinus l. 22. contra Faust. c. 72. quòd licet Ægyptii injustè detinerent mercedem Hebræis debitam *pro eorum tam duris & injustis laboribus... quòd tamen si Moyses suâ sponte Ægyptios hoc titulo rebus suis privasset, aut hoc Hebræis suâ sponte fecissent, profectò peccassent.* Dicit etiam S. Thomas 2. 2. q. 66. a. 5. ad 3. quòd *qui furum accipit rem suam, apud alium injustè detentam, peccat quidem, non quia gravet eum qui detinet (& ideo non tenetur ad restituendum aliquid, vel ad compensandum) sed peccat contra communem justitiam, dum ipsi sibi usurpat rei suæ judicium, juris ordinis pratermissio: & ideo tenetur Deo satisfacere, & dare operam, ut scandalum proximorum, si inde exortum fuerit, sedatur.*

57 Verba denique S. Antonini p. 2. tit. 1. c. 15. §. 1. sunt ista: *Si ille à quo abstulisti tantundem habuisset de suo, & volebat reddere, in tali casu non tenetur ad restitutionem: peccavit tamen talis graviter sic auferendo, si poterat in judicio rem suam recuperare, quia non debebat sibi facere justitiam, sed Judex. Si autem in judicio non poterat rehabere suum, vel propter defectum probationis, vel propter tyrannidem, vel potentiam ipsius: tunc etiam nec accipiendo peccavit, nisi inde aliis scandalum pararetur.*

58 Quinta conditio est, ut absit violentia: utpote solum licita auctoritate publicâ, non privatâ, nisi adversum invalorem. Excipit quidem Sylvius q. 66. a. 3. casum, quo Republica foret adeò perturbata, ut nullus in judi-

cio jus suum obtinere posset. Sed non placet exceptio. Tum quia ne tunc quidem violentiæ usus esse potest absque periculo scandali, perturbationisque populi. Tum quia non magis apparet cur tunc liceat tibi ipsi privatâ auctoritate, per vim satisfacere pro debito, quàm pro accepta injuria, postquam aggressio desit.

Propterea Sotus, Valentia, Lessius, & alii 59 fatentur violentam compensationem non esse licitam, dum res tua apud debitorem non extat in specie: secus (inquiunt) dum extat. Sed cur licita non est, dum in specie non extat? Quia (inquiunt) privatâ auctoritate vim inferre non licet, nisi injusto invalori. Sed cum ob existentiam rei tuæ in specie non magis sit invalori actû, quàm si in specie non existeret, sed in genere dumtaxat, vel ratio illa probat neutro casu licitam esse violentam compensationem, vel nihil probat. Neutro proinde casu licita est, dum debitor est pacificus possessor rei debita.

Sexta conditio est, ut non fiat cum debitoris 60 damno longè majore quam sit debitum. Quia æqualitas non permittit illationem damni longè majoris pro vitando minori.

Septima, ut caveatur periculum, ne debitor, vel heredes ipsius, occultæ compensationis ignari, peccent ex conscientia erronea, perseverando in affectu non solvendi; caveatur quoque periculum, ne iterum solvant. Ad quod cavendum monendi erunt à creditore, sibi satisfactum esse, seque remittere si satisfactum non sit. Ita S. Antoninus p. 2. tit. 1. c. 15. §. 1. Navarrus in Manuali c. 17.

Octava, ut fiat in re eadem specie ac numero 62 cum ea quæ debetur, si fieri queat: quòd si nequeat, fieri potest in re quocumque, servatâ æqualitate. Layman tr. 3. p. 1. c. 1. n. 10.

Nona, ut non fiat accipiendo rem tertii, 63 extantem apud debitorem. Quia creditor nullum in eam habet jus, furtive reus esset, furtipiendo eam invito domino.

Decima, ut etiam non fiat accipiendo rem 64 debitoris depositam apud se, vel apud unum tertium. Doctores communiter ex cap. *bona fides* de depositis l. *si quis vel pecunia*, & l. ult. Cod. de depositis.

Undecima, ut non fiat cum præjudicio 65 creditorum magis privilegiatorum, seu anteriorum, accipiendo rem debitoris non extantem apud te. Doctores communiter, aientes, non posse etiam fieri ex rebus ipsius, apud te extantibus, si sint diversæ rationis ab iis quæ tibi debentur, nec sint apud te loco pignoris. Tamen plures apud Dianam p. 3. tr. 5. resol. 10. p. 5. tr. 13. resol. 49. & p. 7. tr. 10. resol. 18. distinguentes damnum à præjudicio, existiment fieri posse cum damno creditorum anteriorum, ex rebus tui debitoris, etiam diversæ rationis, apud te quocumque titulo extantibus: tum quia videtur nimis durum quòd creditor rebus alienis providere debeat cum

proprio damno, dimittendo quod manu tenet, cum factura ejus quod sibi debetur. Tum quia consuetudo obtinuisse videtur, ut creditor tunc dicere possit: *Fam sum de meo credito securus, rem debitoris mei teneo, non rediturus, nisi debitum solvat.*

66 Verum obstat videntur canones & leges de iis qui priores sunt in solutione debitorum. Dicunt quidem ipsi jura illa solum procedere in foro judiciali, non in foro conscientiae. Sed cur hoc potius dicunt de canonibus & legibus illis, quam de canonibus ac legibus spectantibus ad praescriptionem? Jura illa in conscientia obligare docet S. Antoninus p. 2. tit. 2. c. 7.

CAPUT VII.

Furari nunquam, sive nullo unquam casu est licitum, quia intrinsece malum: furripere autem alienum, permixtum quidem est in extrema necessitate, quando aliter haberi non potest; sed illud extendere indefinitè ad necessitatem gravem, est dare ansam pauperibus ad passim furandum.

67 Ita verboreus Facultas Lovaniensis in censura hujus propositionis: *Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.* Quae est 36. ex damnatis ab Innocentio XI. Et 45. ex damnatis à Clero Gallicano anno 1700. de ea sic censente: *Hac propositio, quatenus furium permittit in gravi necessitate, falsa est, temeraria, & Reipublica perniciofa.*

68 Enimvero constitutus in necessitate, non habet jus furripiendi alienum propria auctoritate, nisi pro casu quo omnia sunt communia; quod ex communi Majorum traditione non contingit nisi in extrema necessitate. Unde S. Thomas 2. 2. q. 32. a. 7. ad 1. & q. 66. a. 7. ad 2. nulli nisi extremae necessitati tribuit vim efficiendi ut omnia sint communia. Et ibidem in corp. ad hoc ut liceat alienum furripere, necessitatem requirit talem, ut persona manifestè periclitetur; & non solum status ipsius: *Si adeo sit evidens &urgens necessitas, ut manifestum sit instanti necessitati de rebus occurrentibus esse subveniendum, puta cum imminet persona periculum, & aliter subveniri non potest, tunc licite potest aliquis ex rebus alienis sua necessitati subvenire, sive manifestè, sive occultè sublati.* Extra quem casum ibidem addit, quod quia multi sunt necessitatem patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri, committitur arbitrio uniuscujusque dispensatio propriarum rerum, ut ex eis subveniat necessitatem patientibus.

69 Similiter S. Raymundus l. 2. cap. de furtis §. 10. *Si aliquis furatur cibum, vel potum, vel vestimentum, propter necessitatem famis, vel sitis, vel frigoris... ita quod nisi furetur, credit se non posse evadere mortem, non committit*

furtum, nec peccat... quia in necessitate tali omnia debent esse communia. Ita etiam Durandus, Major, Adrianus, & Doctores passim omnes.

Extra necessitatem vero extremam, cum 70 cuique commissa sit rerum suarum dispositio, a bitioque ipsius relicta determinatio pauperum, quibus velit dare, ex multis necessitatem gravem patientibus non tenetur determinatè dare tibi, sed tibi vel alteri. Si non tenetur dare tibi, tu ergo non potes accipere.

Nec dicas 1°. quemlibet habere jus à se 71 propulsandi necessitatem, etiam gravem. Quia extra necessitatem extremam jus non habet necessitatem suam propulsandi, alienum propria auctoritate furripiendo; sed eleemosynam petendo, vel Ecclesiastici Judicis officium implorando, ut divites compellat ad largiendum. Nam, ut notat Navarrus de redditib. eccles. q. 6. n. 6. naturali aequitate, vel solâ charitate obligatus ad aliquid faciendum, Judicis officio compelli potest.

Nec dicas 2°. in gravi necessitate divites 72 non esse rationabiliter invitos, cum teneantur dare, juxta illud Ambrosii: *Esorientium est panis, quem detines.* Quia ubi plures sunt necessitatem gravem patientes, divites non tenentur determinatè dare tibi, uti dixi n. 70. &, ut tenerentur, saltem non ex justitia, sed ex sola charitate, cujus obligatio non tribuit tibi jus alienum propria auctoritate furripiendi. Neque enim licitum est furripere quodcumque ex charitate debitum. Unde S. Raymundus ubi supra: *Si autem non patitur necessitatem ita magnam (id est extremam) peccat furripiendo: attenuatur tamen peccatum propter necessitatem; & in tali casu intelligitur Decretalis extr. de furtis: si quis propter necessitatem famis, aut nuditatis fuerit cibaria furatus, vel vestem, vel pecus, poeniteat hebdomada tres.*

Non ergo in quacumque, etiam gravi 73 necessitate, omnia sunt communia. In qua igitur? Respondet S. Thomas q. 32. a. 7. ad 3. *In casu extremae necessitatis omnia sunt communia.* Unde licet ei qui talem necessitatem patitur, accipere de alieno ad sustentationem, si non inveniat qui sibi dare velit. Rationem dat q. 66. a. 7. quia secundum naturalem ordinem, ex divina providentia institutum, res inferiores ad hoc ordinantur, ut ex his subveniatur hominum necessitati, atque ut homines possint eis vitam suam servare. Hoc ergo jus à naturali institutione competit hominibus; nec sublatum est per rerum divisionem; quae cum solo jure gentium introducta fuerit, jus illud naturale auferte non potuit: facta proinde fuit salvo illo jure servandi ex iis vitam suam, extrema in necessitate, dummodò proximus, à quo res aufertur, in pari non sit necessitate, in qua sine dubio foret rationabiliter invitus.